

IN MEMORIAM

JANKO OROŽEN

(Turje nad Hrastnikom, 10. 12. 1891 — 30. 9. 1989, Celje)

30. septembra 1989 je umrl v Celju, v izredno visoki starosti, v 98. letu skoraj prav do konca ustvarjalnega življenja Janko Orožen.

Rodil se je v Turju nad Hrastnikom 10. decembra 1891. Po osnovni šoli je šel na mariborsko učiteljske in je po maturi (1911) stopil v učiteljsko službo. Med prvo svetovno vojno se mu je posrečilo preiti na drugo stran fronte, tako da se je boril v češki legiji, potem pa na solunski fronti. Bil je tudi koroški borec. Z učiteljsko izobrazbo se ni zadovoljil. Že pred vojno je, kakor bi danes rekli, »ob delu« opravil gimnazijsko maturo (1913) in začel v Pragi s študijem prava. Diplomiral je po vojni na novo ustanovljeni ljubljanski univerzi iz slovenščine in zgodovine kot glavnih predmetov in iz geografije kot stranskega predmeta. Od leta 1924 do 1954, s prekinitvijo v vojnih letih, ko ga je nemški okupator izselil v Srbijo, je učil na gimnaziji v Celju. Ni majhno število dijakov, ki jim je razlagal zgodovino in jim vcepljal ljubezen do zgodovinske preteklosti. »Atek« so mu rekli. Ko se je poslovil od šole, ni odšel v pokoj, ampak je še dobrih deset let urejal in vodil celjski arhiv (1954—1965).

Z ustvarjalnim delom je začel Janko Orožen že v prvih letih po prvi svetovni vojni, vendar je bil v času med obema vojnama nekako razpet na več strani. Napisal je vrsto zgodovinskih in zemljepisnih učbenikov. Napisal je več pedagoških razprav. Prevajal je iz češčine, ruščine in francoščine. Kot velik prijatelj češkega naroda je priredil za Slovence Zpevakov učbenik češkega jezika (1928), sestavil Masarykovo čitanko (1930), prevedel Zgodovino čehoslovaškega naroda (1930) in Čapkovke Pogovore z Masarykom (1937), izdal Opis čehoslovaške republike (1931). Leta 1927 je »nepričakovano, ne da bi strokovnjaški krogi kaj vedeli o tem«, kakor je napisal v svoji oceni v Ljubljanskem Zvonu Balduin Saria, ta »mladi gimnazijski profesor iz Celja« presenetil javnost s prvim delom Zgodovine Celja, ki mu je še isto leto sledil drugi del, čez tri leta pa tretji. S tem se je začelo Orožnovo raziskovanje zgodovine Celja in celjske pokrajine, ki je že pred vojno poleg drugega dalo Zgodovino Celjskega Sokola (1940) in dva Vodnika po Celju in okolici (prvi z R. Savnikom 1928, drugi 1940).

Po drugi vojni se je Orožen skoraj v celoti posvetil Celju in celjski pokrajini. Iz tega raziskovanja je nastala množina člankov in razprav, ki so objavljeni v Celjskem zborniku, v Lepem mestu in različnih drugih publikacijah in časopisih. Tudi v Krajevem leksikonu Slovenije je veliko njegovih prispevkov. Ob svojem pisanju je skušal Orožen zajeti skoraj prav vse panoge politične, gospodarske in kulturne zgodovine. V njegovih delih najdemo zgodovino zdravstva, pa tudi zgodovino gozdov. Tako so poleg številnih razprav nastale zajetne knjige: Zgodovina Trbovelj, Hrastnika in Dola (1958), Zgodovina Celja in okolice od začetka do leta 1848 (1971), Zgodovina Celja in okolice 1849—1941 (1974), Oris sodobne zgodovine Celja in okolice 1941—1979 (1980). Vrednost krajevne zgodovine v zadnjih časih vedno bolj raste. Včasih so jo nekateri cenili samo kot prijetno in zanimivo berilo za domačine, danes pa dobivajo podrobne raziskave krajevne preteklosti vedno večji pomen kot najbolj živ in avtentičen prikaz preteklih časov in kot dostikrat edina prava osnova za širša vrednotenja.

Tako si je profesor Orožen s svojim zgodovinskim delom postavil velik spomenik. Zunanji izraz hvaležnosti za to njegovo delo so odlikovanja, priznanja in nagrade, ki jih je prejel, častno občanstvo in meščanstvo Celja, častno članstvo in priznanja s strani slovenskih in celjskih zgodovinarjev. Glavno in trajno priznanje Orožnovemu življenju in delu pa bodo bralci, zgodovinarji in nezgodovinarji, ki bodo uporabljali njegova dela.¹

Vasilij Melik

¹ Celotna bibliografija bo objavljena v naslednjem zvezku Celjskega zbornika. Tu je v zvezku 1971—1972 izšla bibliografija Orožnovih del do leta 1971.